

SCHOPENHAUER'DE ALGI/GÖRÜ BİLGİSİNİN SOYUT BİLGİ İLE İLİŞKİSİ

Yücel DURSUN*

ÖZET

Bu makalede, Schopenhauer'in soyut bilgi ile algı/görü bilgisi arasında yaptığı ayrım incelenmiştir. Bu bilgiler, yaşam, hakikat ve kavramsal bilgi açısından değerlendirilmiştir. Ayrıca filozofun hangi tür bilgiye daha çok önem verdiği ve bunun felsefesinde taşıdığı önem de saptanmaya çalışılmıştır. Makalede sonuç olarak, Schopenhauer'in bu ayrımının onun felsefi dünya görüşünün temelini oluşturduğu savlanmıştır.

Anahtar sözcükler: Schopenhauer, soyut bilgi, algı bilgisi, yaşam, hakikat, kavramsal bilgi.

(The Relation of Intuitive Knowledge with Abstract Knowledge in Schopenhauer)

ABSTRACT

In this article, it is considered that Schopenhauer made the distinction between abstract knowledge and intuitive knowledge. They are evaluated in respect of the knowledges of life, truth and concept. In addition, it is tried to fix that to which knowledge the philosopher gives the more attention and what is the significance of it in his philosophy. In the article, as a result, it is argued that the distinction between abstract and intuitive knowledge constitutes the baseline of his philosophical world sight.

Keywords: Schopenhauer, abstract knowledge, intuitive knowledge, life, truth, conceptual knowledge.

* Ankara Üniversitesi Dil-Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü Öğretim üyesi

Bu yazıda Arthur Schopenhauer’ın hem felsefi sisteminde çok önemli bir yer teşkil eden, hem de onun felsefe anlayışını, felsefe tarihindeki birçok filozofun felsefe anlayışından ayırt etmemizde bize yardımcı olan bir konu üzerinde inceleme ve betimlemede bulunacağız: Görü/algı ve soyut bilgi arasındaki ilişki.

Bu konunun, felsefe tarihinde filozofları, hakikati kavrama ve felsefe yapma tarzı bakımından, “görü/algı bilgisini” üstün tutan taraf ve “kavramsal, soyut bilgiyi” üstün tutan taraf olmak üzere iki kampa ayırdığı söylenebilir. “Görü/algı bilgisini” üstün tutan tarafta Schopenhauer’ın yanı sıra Husserl, v.d. sayılabilirken, “kavramsal, soyut bilgi”yi üstün tutan filozoflar arasında da Hegel, Schelling, Kant, v.d. örnek verilebilir. “Görü/algı bilgisi” ve “kavramsal, soyut bilgi”nin gerek felsefede gerekse “yaşam” ve diğer bilimlerdeki yeri ve öneminin, özellikle Schopenhauer ve onun çağdaşı olan Hegel tarafından farklı tonlarda belirtilmesi, bu iki bilgi türünü açıklarken kullanabileceğimiz tipik bir örnektir. Dolayısıyla bu yazıda bir yandan Schopenhauer’ın bu konu hakkındaki görüşlerini verirken, diğer yandan da yeri geldikçe Hegel’in de benzer noktalarda ne düşündüğü ileilmeye çalışılacaktır. Böylelikle bu iki filozofun bu konulardaki karşıt ve benzer düşünceleri incelenerek, sözünü ettiğimiz iki kampın felsefelerini ve felsefe yapma biçimlerini bu bağlamda anlamada bir ipucu sağlanması amaçlanmıştır.

I. Kavramsal ve soyut bilginin kaynağı ve hakiki bilginin temeli olarak görü ve algı bilgisi

Her şeyden önce, Schopenhauer’a göre, kavramsal ve soyut bilginin kaynağı görü/algı¹ bilgisidir. “Gösterildi ki” der Schopenhauer, “kavramlar kendi materyallerini algının bilgisinden alırlar ve dolayısıyla

¹ Schopenhauer, “İsteme ve Tasarım olarak Dünya” adlı eserinde kimi yerde algı, kimi yerde de görü sözcüğünü kullanır. E.F. J. Payne’nin İngilizce çevirisinde de “görü” (Anschauung) sözcüğü çoğu kez “algı” (perception) ile karşılanmıştır. Bununla birlikte kimi yerde, dilimize “sezgi” ya da “görü” diye çevirdiğimiz “intuitiv” sözcüğü de kullanılmaktadır. Bununla birlikte, özellikle İngilizce çevirilerde “anschauung” sözcüğü “intuition” olarak da çevrilir. Bütün bunlarla – aşağıda açıkladığımız Platonik idelerin görülmesindeki fark gözetilmek kaydıyla- bir ve aynı bilgi türü kastedilmekte olup bu bilgi türünü görü ya da algı bilgisi demeye gelen görü/algı bilgisi diye adlandırmaktayız.

bütün düşünce dünyamızın yapısı algıların dünyasına dayanır”.² Algı bilgisi, yalnız kavramsal bilginin kaynağı olmayıp aynı zamanda “her hakiki ve gerçek bilgi parçasının en iç çekirdeğidir”³ de. Dolayısıyla, kavramsal ve bunun yanı sıra hakiki bilginin temelinde algı bilgisi vardır. Bu bilginin, Schopenhauer tarafından bilginin kaynağı ve temeli bakımında vurgunun algıya yapılan versiyonudur. Bu bakımdan temelde yer alan soyut ya da kavramsal bilgi değil algıdır. Çünkü o, “her insanın gerçek bilgisinin temeli ve gerçek kavrayışı kavramları ya da soyut bilgiyi içermez fakat algılanmış olan şeyi ve kesinlik ve kesinlik derecesini içerir”⁴ der. Burada kavramsal bilginin temeli bakımından sözü edilen algı, Kantçı anlamda **anschauung (görü)** olup, kavramlarla karşılaştırıldığında, kavramların oluşumunda temelde yer alan, onlar gibi birer tasarım olan ve bu açıdan da onlara göre birincil diye nitelenen tasarımlardır. Kavramlar ise ikincil tasarımlardır.⁵ Dolayısıyla Schopenhauer’un ikincil tasarımlar dediği kavramlar, Kantçı anlamda, tasarımlar olarak **görünümlere** ve **görülere** nispeten daha yüksek tasarımlar olup onlarla ilişkilidirler.⁶ Yargı ise, tasarımın tasarımı olup kavramlardan oluşur.⁷ Bütün bilgimiz de yargılarla ifade edildiğinden, bütün bilgimizin temelinde a priori ya da a posteriori olan – Schopenhauer’i terimle-“birincil tasarımlar” yer alır.⁸ Bununla birlikte Schopenhauer’in algıyı yalnızca kavramların temeli bakımından incelediğini düşünmemeliyiz. Çünkü Schopenhauer’in terminolojisinde görü sözcüğü ve onunla birlikte algı sözcüğü daha geniş bir kapsam ifade etmektedir. Örneğin bu geniş kapsam içerisinde “görü” ile Platonik ideaların ilişkilendirilmesi de vardır. Schopenhauer dahinin niteliklerinden söz ettiği bir yerde şöyle der: “Öğrenme dahinin yerini almaz, çünkü o da yalnızca kavramları kullanır; bununla birlikte dahinin

² Arthur Schopenhauer, *The World as Will and Representation Vol II.* (çev. E.F.J. Payne), Dover: New York, 1969b, s. 71.

³ a.g.e., s. 72.

⁴ a.g.e., s. 77.

⁵ a.g.e., s. 71.

⁶ Immanuel Kant, *Critique Of Pure Reason*, (Çev. Norman Kemp Smith), New York: St Martin’s Press, 1965, A69/B94.

⁷ a.g.e., A68/B93.

⁸ a.g.e., B1,B2.

20 Schopenhauer’de Algı/Görü Bilgisinin Soyut Bilgi İle İlişkisi

bilgisi şeylerin *Platonik idealarını kavramayı*⁹ içerir ve dolayısıyla temelde görüseldir”¹⁰.

Dolayısıyla algı ve görü bilgisi hem kavramların temelinde yatan bilgidir hem de Schopenhauer’ın “istememin belli bir derecedeki nesnelleştirimi”¹¹ olarak gördüğü ideaları kavramayı da içeren bir bilgi türüdür. Bundan dolayıdır ki Schopenhauer, “hakiki bilgeliğin, soyut değil görüsel bir şey”¹² olduğunu söyler. Çünkü bu bilginin erimi yalnızca kavramların temeli olması bakımından sınırlı olmayıp aynı zamanda diyebiliriz ki, kavramsal forma sokulmadan önceki her türlü “şey”in “canlı” bilgisidir. Bunun yanı sıra Schopenhauer, “bütün kavramların tikelden ve deney algısından soyutlandığını”¹³ da belirtir.

Bunların dışında algı bilgisi, erdemin de kaynağıdır.¹⁴ Schopenhauer’a göre, “yaşamın doğru bakışı, doğru görüş, ve açık yargı olan bilgelik de, insanın algı dünyasını kavrama biçiminden kaynaklanır. Yoksa salt soyut bilgiden, soyut kavramlardan değil”¹⁵. Algı/görü, soyut, kavramsal bilgi türünün, bilgeliğin, erdemin kaynağı olup, insanın hakiki

⁹ İtalik benim

¹⁰ Schopenhauer, 1969b, s. 75. Schopenhauer’ın bu noktada sözünü ettiği şey, örneğin 20. Yy’da Husserl’in kesin bir bilim olarak felsefeyi yeniden kurma düşünceleri içerisinde, özlerin (eidosların) ya da neliğin görülenmesiyle benzerlik taşır. Çünkü Schopenhauer da yukarıda alıntıladığımız gibi, algı/görü bilgisinden yalnızca Kantçı anlamda söz etmemektedir, o, aynı zamanda belli derecelerde nesnelleşmiş Platonik idealardan yani eidosların görülenmesinden söz etmektedir. Dolayısıyla bu noktada Husserl’in şu sözleri konunun anlaşılması bakımından önem arz etmektedir: “Fenemonoloji *görerek*, aydınlatarak, anlam belirleyerek ve anlam ayrımı yaparak yol alır [...] Ama her şeyi *saf görmeyle* yapar. Kuramlaştırmaz, matematikselleştirmez” (Husserl, 1997a:84), “O halde mümkün olduğunca az anlama yetisi, ama mümkün olduğunca çok *saf sezgi (intuition’u yine görü diye de çevirebiliriz.) (intuitio sine comprehensione)*” (Husserl, 1997a:89). “neliği görme, hiçbir şekilde algı, anımsama ve benzeri edimler anlamında “deney” değildir. [...] Görme, neliği, neliğin varlığı olarak kavrar...[...] o, ‘neliğin kavranışı’ olarak görüseldir, böylece deneyden tamamen farklı türden bir görmedir” (Husserl, 1997b:40) Son olarak intuition ile görü arasındaki ilişki için şu alıntıyı verebiliriz: “İntuisyona, yani görüsel (anschauliches) bilince sahip olma, ...” (Husserl, 1997b:39). – İtalikler benim.

¹¹ Arthur Schopenhauer, *The World as Will and Representation Vol I.* (çev. E.F.J. Payne), Dover: New York, 1969a, s. 170.

¹² Schopenhauer, 1969b, s. 75.

¹³ a.g.e., s. 74.

¹⁴ a.g.e., s. 77.

¹⁵ a.g.e., s. 77.

doğasını bilmek ve kavramak için gerekli olan bir şeydir.¹⁶ Ama bu şeyin kendisi de başlı başına bir bilgi türüdür. Yani, algı yalnızca bütün bilginin kaynağı değildir. Aynı zamanda mükemmel bir biçimde kendisi de bilgidir. “Tek başına kendisi”, der Schopenhauer, “bütünüyle adına değer bir biçimde, koşulsuz olarak hakiki bilgidir”.¹⁷ Dolayısıyla, Schopenhauer’un algı/görüyü yalnızca bir bilgi türünün, kavramsal bilgi türünün kaynağı bakımından incelemediği, aksine onun bir bilgi türünün kaynağı olduğu kadar bilgi olduğunu da kabul ettiğini görmekteyiz.

II. Görü Bilgisi, Felsefe ve Yaşam

Peki, hem “her türlü bilgi parçasının en iç çekirdeğinde yer alan” hem de başlı başına bir bilgi olan görü bilgisinin felsefe ve yaşam bakımından yeri ve önemi nedir? Bu soru olasılıkla Schopenhauer’un kendi felsefesini biçimlendirirken zihninde taşıdığı bir soru idi. Schopenhauer’da algısal/görüşel bilgi türünü, öncelikle felsefe ile ilişkisinde incelediğimizde şunları görmekteyiz:

Schopenhauer’a göre soyut ve kavramsal bilgi hiçbir şekilde felsefenin başlangıç noktası, kaynağını aldığı yer olamaz.¹⁸ Çünkü aslında kavramsal bilgi yeni bir şey vermez. Kavramlarla yapılan işlem tıpkı cebirsel işlemlere benzer.¹⁹ Yani sonuçta olan, yeni bir şey yoktur, olan şey yalnızca kavramlarla yapılan çeşitli birleşimlerdir.

Felsefeye gelince, felsefe başlangıç noktasını soyut kavramlardan almasa bile, görüşel bilgiyi kavramlarda depolar. Dolayısıyla sonuçların depolandığı yer kavramlardır.²⁰ Ama eğer bu durum göz ardı edilerek felsefe yapılırsa, yani, başlangıç olarak “töz”, “Tanrı”, “sonsuz”, “mutlak”, “sonlu”, “belirlenim”, “öz”, “varlık”, vs.. soyut kavramlar alınarak yapılırsa, ortaya, Schopenhauer’e göre, “desteksiz havada uçan”, “gerçek bir sonuca asla götürmeyen” felsefe çıkar.²¹ İşte bu bakımdan Schopenhauer, Schelling okulunu ve Hegel’i bu tür bir felsefe yapmakla

¹⁶ a.g.e., s. 75.

¹⁷ a.g.e., s. 77.

¹⁸ a.g.e., s. 85.

¹⁹ a.g.e., s. 82.

²⁰ a.g.e., s. 82-83.

²¹ a.g.e., s. 82-83.

22 Schopenhauer’de Algı/Görü Bilgisinin Soyut Bilgi İle İlişkisi

suçlar.²² Şöyle der: “Örneğin Schelling okulunun yazılarını düşünün ve sonlu ve sonsuz-varlık, var olmayan, öteki -varlık,-etkinlik, engelleme, -ürün, belirleyen, belirlenen, belirlenimlik, sınır, sınırlayan, sınırlanan-birlik, çokluk, fazlalık, özdeşlik, farklılık, farksızlık, -düşünme, varlık, öz vs. gibi soyutlamalardan kurulmuş yapılar göreceksiniz. Onların hepsinin yalnızca böyle bir materyalden olan yapılar olduğunu söylemiyoruz fakat aynı zamanda böyle geniş soyutlamalar aracılığıyla sonsuz şey düşünüldüğünden, onlardaki çok az şey düşünülebilir. *Onlar boş kabuklardır*²³. Fakat bu şekildeki felsefi düşünmenin bütünü, şaşırtıcı bir biçimde yoksul ve değersiz olur; ve bundan bütün böyle yazıların konuşulamayan ve eziyet edici usandırıcı karakteristiği ortaya çıkar”.²⁴ Böylece, yalnız soyut kavramlarla yapılan, görüye dayanmayan felsefenin, “boş kabuklarla” yapılan bir felsefe olduğunu, dolayısıyla bu biçimiyle kısır ve usandırıcı olduğunu görüyoruz. Bundan Schopenhauer’in felsefe kavramlarının kullanılmamasını savunduğu çıkarılmamalıdır. Söylenen yalnızca **başlangıç, köken** bakımından her yöne gidebilen soyut kavramların kullanılmaması onun yerine görünün kullanılmasıdır. Yoksa kavramlar görünün depolandığı ve iletişimin kendisiyle kolay olduğu araçlardır.²⁵ Aksi durum, yani görünün ihmal, dogmatik felsefeye yol açacaktır. Çünkü ona göre, “Geniş soyutlamalarla uğraşırken, onların kendisinden geldiği bütün algı bilgisini ihmal etmek ve dolayısıyla onların kalıcı ve doğal denetleyicilerini ihmal etmek, her zaman dogmatik felsefenin ana kaynağı olmuştur”.²⁶

Schopenhauer’ın felsefenin görü ve kavramla olması gerektiğini düşündüğü ilişkinin, onun eleştirdiği Schellingci okulda tam zıt olduğunu söylemiştik. Gerçekten de örneğin Hegel, felsefenin kavramlarla yapılan bir bilim olduğunu söyler. Ve Hegel’in felsefi sisteminde “kavram”ın rolü çok büyüktür. Hegel’e göre, “hakikatin doğru biçimi, bilimseldir” ki bu, “hakikatin, kendi varlığının ögesi olarak yalnızca Kavrama sahip olduğunu” ileri sürmekle aynı anlama gelmektedir.²⁷ Yani daha açık bir şekilde söylersek, Hegel, yalnız hakikat araştırmasının kavramsal değil

²² a.g.e., s. 84.

²³ İtalik bana ait.

²⁴ a.g.e., s. 84.

²⁵ a.g.e., s. 82.

²⁶ a.g.e., s. 85.

²⁷ G.W.F. Hegel, *Phenomenology of Spirit*, (çev. A.V. Miller), Oxford University Press: Oxford, 1977, s. 4.

aynı zamanda hakikatin kendisinin de yapı itibariyle Kavramı içerdiğini söylemektedir. Nitekim, “bilim araştırmasında önemli olanın, kişinin, Kavramın yorucu çalışmasına kendisini vermesi gerektiği”²⁸ olduğu da Hegel tarafından ifade edilir.

Dolayısıyla, Schopenhauer tarafından bir tür ikincil olan, sonuçta yer alan olarak görülen kavramsal bilgi Hegel tarafından yalnız ikincil değil, tıpkı Schopenhauer’un “görü”yü birincil yapması gibi aynı zamanda birincil bir öge olarak da görülmektedir diyebiliriz. Zaten Hegel de bu bakımdan “ide”yi tanımlarken onun “kendinde ve kendisi için hakiki olan, Kavram ve nesneleşmenin mutlak birliği”²⁹ olduğunu söyler. Yani Hegel’in bütün felsefi sisteminde kendini açımlayan şeyin, “ide”nin, kurucu bir ögesi, ya da momentlerinden biridir Kavram.

Bu bize, Schopenhauer tarafından “başlangıcı kavramlara dayanan felsefenin” ve felsefe yapma tarzının bir tür cebirsel, yani analitik bir işlem olarak görülmesinin, eleştirilen Hegelci felsefe bakımından da aynı şekilde algılanmadığını göstermektedir diyebiliriz. Çünkü Hegelci felsefe hakikatin kavramlarla kavranılmasını, yeni bir sonuç vermeyen, içi boş önermeler ileri sürmek demeye gelen analitik önermeler ileri sürmek olarak görmemektedir. Hegelci felsefede Kavram, yalnız hakikatin kavranması ve bilimin ilerleyişinde kullanılan bir araç olarak görülmez, aynı zamanda Kavram, hakikati oluşturan öğelerden biridir de. Schopenhauer ve Hegel bağlamında ele aldığımız bu karşıtlık, felsefenin başlangıcına ilişkin bir görüş ayrılığının, ancak kapsamlı olarak başka bir çalışmada ele alınabilecek, aynı bağlamdaki felsefenin tümünde yer alan bir görüş ayrılığının tipik bir örneğini teşkil ettiğini göstermektedir denilebilir.

Schopenhauer’ın “soyut kavramlarla felsefe yapma”ya ilişkin eleştirilerini ve bunun karşısında, eleştirilen felsefelerden biri olan Hegelci felsefede Kavramın bu bağlamda nasıl anlaşıldığına dair kısa açıklamadan sonra, Schopenhauer’ın görü/algı bilgisini pratik olan, eyleme ilişkin olanla nasıl ilişkilendirdiğini incelemeye geçebiliriz.

Schopenhauer, görüsel bilginin akademik ve sıradan yaşamda da önemli olduğunu belirtir. Görü bilgisine sahip olmayan akademisyen

²⁸ a.g.e., s. 35.

²⁹ G.W.F. Hegel, *Encyclopedia of the Philosophical Sciences In Outline* (Ed. Ernst Behler), Continuum: New York, 1990, s. 127.

24 Schopenhauer'de Algı/Görü Bilgisinin Soyut Bilgi İle İlişkisi

sıradandır ve bilgisinin çoğu ölüdür.³⁰ Bu bakımdan da sıradan akademisyenin görü olmaksızın çeşitli kitapları okumalarına *fuga vacui* yani “boşuna kaçış” olarak niteler. Bu bakımdan şöyle bir örneklendirme yapar: “Fikirlere sahip olmak için, tıpkı cansız cisimlerin yalnız dışarıdan hareket edindikleri gibi az okumalıdır; buna karşın kendisi için düşünen kişi kendisini hareket ettiren canlı cisme benzer. Hatta bizim bir konu üzerine düşünmeden önce onun hakkında okumamızda risklidir”.³¹ Görü bilgisine dayanmayan bir akademik yaşamın “cansız”lığını bu şekilde belirten Schopenhauer’a göre, mümkün olduğunca “canlılığı” sağlayan “canlı” bilgiye yani görü bilgisine yönelinmelidir. Görü bilgisi aynı zamanda pratik yaşamımızda da bize rehberlik eden bir bilgi türüdür: “Pratik meselelerde, anlamanın görüsel bilgisi eylemimize ve davranışımıza rehberlik edebilir, buna karşın akıl yetisinin soyut bilgisi yalnızca belleğin bilgisi ile böyle yapabilir”.³² Dolayısıyla, Schopenhauer, kavramın değil görünün bilgisinin eyleme ve pratiğe yönelik olduğunu belirtir. Bu durum, insanın esas amacıyla da örtüşen bir durumdur: “Kavramı algı ile zenginleştirmek, şiir ve felsefenin sürekli çabasıdır. Fakat insanın esas amacı pratiktir ve bundan dolayı algıda kavranılmış olan şeyin onda bıraktığı izleri izlemek yeterlidir”.³³

Öte yandan görü bilgisi, pratik ve eylemle ilişkili olduğu kadar bu ilişki içerisinde “şimdi” ile bağlantılıdır. Kural, durum ve uygulama onun için özdeştir ve eylem de doğrudan bu görü bilgisinin üzerinden çıkar. Görü bilgisinin eylem ve uygulama ile ilişkiselliği içerisinde bir özellik daha vardır ki, o da, görü bilgisinin “tikel” olanla doğrudan ilişkili olmasıdır.³⁴ Kavramsal bilgi tümele yönelik bilgi olmasına karşın görü/algı bilgisi “tikel”e yönelik bilgi türüdür. Bu ise, yani bu iki bilgi türünün tümel ve tikelliği, bize, sonraki kısımda incelediğimiz, onların kullanılabilirliği ve iletişilebilirliği hakkında önemli bir veri sağlar: Tümel olanın tikel olana üstün olan uygulamadaki kullanımı, yani iletişilebilirliği. Dolayısıyla kavramsal bilginin uygulamadaki önemi...

³⁰ Schopenhauer, 1969b, s. 78.

³¹ a.g.e., s. 79.

³² a.g.e., s. 75.

³³ a.g.e., s. 74.

³⁴ a.g.e., s. 76.

III. Kavramsal Bilginin Önemi

Bütün buraya kadar anlatılanlardan, Schopenhauer'ın Görü/algı bilgisini üstün tutmakla birlikte kavramsal, soyut bilgiye önem vermediği düşünülmemelidir. Çünkü Schopenhauer'a göre, kavramsal bilgi türünün ayrı bir yeri ve önemi vardır. "Soyutun görüsel bilgiden daha yararlı olduğu durumlar ve şeyler de vardır".³⁵ Bir kere her şeyden önce yukarıda da belirtildiği gibi, kavramsal bilgi, görü bilgisinin bir şekilde depolandığı bir bilgi türüdür. Bundan kasıt, öncelikle iletişilebilirliktir. Görü bilgisinin iletişilebilirliğine karşın kavramsal bilginin iletişilebilirliği çok üstündür: "Rasyonel ya da soyut bilgi, en yüksek değere iletişilebilirliğinde, sabitleme ve muhafaza edilme olanaklılığında sahiptir; sırf bunun aracılığıyla uygulama için paha biçilmez olur. Değişimlerin nedensel bağlantısı ve doğal cisimlerin hareketleri üzerine bir insan, salt anlıkta dolaysız ve algısal bir bilgiye sahip olabilir ve onda tam tatmin bulabilir fakat yalnızca onu kavramlarda sabitledikten sonra onunla iletişilebilir".³⁶

Şu halde iletişilebilirlik, görü/algı bilgisine değil, soyut, kavramsal bilgiye özgü bir özelliktir Schopenhauer'a göre. Ve iletişilebileceğimiz bir bilgiye sahip olmamız için de, bu bilginin temelinde yer alan algısal bilgi bu forma dönüştürülmelidir. Yani, algı kökenli bilgi, kavramlarda saklanmalı ve uygulamada kolay kullanılabilir bir hale getirilmelidir.

Bununla birlikte bu aşamada şöyle bir soru doğmaktadır: Algı bilgisini, kavramsal bilgiye çevirmek özellikle kimin görevi ya da böyle bir etkinlik daha çok hangi disiplinin sorumluluğu altındadır? Bu soruya Schopenhauer'un verdiği yanıt, diyebiliriz ki, onun felsefe anlayışını, felsefeye nasıl baktığını ortaya çıkarır. Çünkü Schopenhauer'a göre, görü/algı bilgisini soyut, kavramsal bilgiye çevirmek filozofun işidir ve felsefenin de bir disiplin olarak böyle bir misyonu vardır. Şöyle der bu bağlamda Schopenhauer: "Çünkü burada yine, soyut ve görüsel (intuitive) bilgi arasında büyük bir ayrım, şimdiye kadar çok az dikkat çekilmiş olan ve bütün tartışmamızdaki genel uygulaması bakımında n önemli bir ayrım görülmektedir. İkisi arasındaki ayrım, geniş bir uçurumdur; ve, dünyanın iç doğasının bilgisi bakımından, bu uçurum

³⁵ a.g.e., s. 76.

³⁶ Schopenhauer, 1969a, s. 55.

yalnızca felsefeyle aşılabılır. Görüsel olarak, ya da *in concreto* (somut olarak), her insan, aslında bütün felsefi hakikatlerin farkındadır; fakat onları kendi soyut bilgisine, refleksiyona taşımak, bundan daha fazlasını ne yapabilecek ne de yapması gereken filozofun işidir”.³⁷

Yukarıda, Schopenhauer'un “felsefenin başlangıç olarak” kendisine soyut kavramları rehber edinmesini nasıl eleştirdiğini, buna karşın Hegel'in hem kendi felsefesini zıt bir yönde yaptığı hem de felsefe anlayışının bunun tam karşısında olduğunu görmüştük. Fakat, Schopenhauer'un “görüsel bilgi ile soyut bilgi arasındaki uçurumu kapatma görevi”ni felsefeye vermesi ve bu görevinde filozof tarafından yapılan “kavramsallaştırma işlemi” olması, bu noktada onu Hegel'e yakın kılar. Çünkü Hegel'de felsefeyi, “hakikatin doğru biçimi” dediği, “bilimsel” biçime taşımayı kendine ve filozofa amaç olarak yükler.³⁸ Bu “bilimsellik” ise, bilindiği gibi kavramlarla yapılır. Dolayısıyla, Schopenhauer ve Hegel “felsefenin başlangıcı” bakımından ayrıldıkları yoldan, felsefede “kavramsallaştırma ve kavramları kullanma” misyonuyla birleşirler.

Bununla birlikte, Schopenhauer bakımından dikkat edilmesi gereken bir şey vardır ki, her ne kadar “iletilebilirlik ve kullanılabilirlik” bakımından algısal bilginin kavramlara dönüştürülmesi ve onlarda depolanması önemli olsa da, Schopenhauer, kavramsala/soyut bilgiye, hep kendisinde depolanan algı/görü bilgisinin “hatırlanması” görevini yükler: “Tam olarak söylenirse, bütün düşünme, diğer deyişle soyut kavramların tüm birleşimi, kendi maddesi bakımından en iyi olasılıkla, daha önce algılanmış olanın yani dolaylı olarak bütün kavramları oluşturanın hatırlanmasıdır”.³⁹

Bu “hatırlama”yla Schopenhauer'un da dediği gibi, kişi, “öznelliği bakımından” belirsizliği aşar. Çünkü kavramlar kullanılmaktadır artık. Ama nesnel bakımdan yine kavramların kullanılmasından dolayı bir belirsizlik doğar. Çünkü kavramın altına giren bir nesne yok ise, ya da kavramın altında bir nesne alınmamışsa bütün kavram temelsiz ve yanlış olabilir.⁴⁰ Dolayısıyla bu nokta, yani kavramın altına aldığı nesnenin

³⁷ a.g.e., s. 383.

³⁸ Hegel, 1977, s. 3.

³⁹ Schopenhauer, 1969b, s. 73-74.

⁴⁰ a.g.e., s. 76.

olması ya da “nesneli kavramlaştırma” diyebileceğimiz nokta, kavramsallaştırma ve kavramın kullanımında önemli bir rol oynar.

Böylece, kavramsal/soyut bilginin, iletilebilirlik ve uygulamadaki kullanımındaki önemi ve kavramsallaştırma ve kavramsallaştırılanı “geri çağırma” bakımından yeri de belirtilmiş oldu.

IV. Sonuç

Sonuç olarak, denilebilir ki, Schopenhauer’un görü/algı bilgisi ve kavramsal soyut bilgi arasında yapmış olduğu ayrım, onun yalnızca felsefeye bakışını değil, aynı zamanda dünya görüşünü de oluşturan bir ayrımdır. Nitekim o, yapmış olduğu ayrımı şöyle ifade eder: “Algı bilgisi ile soyut reflektif bilgi arasındaki büyük farkı, aslında zıt olduklarını vurgulamak ve kanıtlamak istedim. Şimdiye kadar bu fark çok az dikkat çekti ve bu farkın belirlenimi benim felsefemin temel özelliğidir. Çünkü mental yaşamımızın birçok fenomeni yalnız bu farkla açıklanabilir”.⁴¹ Yukarıda da belirtildiği gibi, Schopenhauer yalnızca iki bilgi türü arasında şematik bir ayrım yapmakla kalmamaktadır. Aynı zamanda, bu bilgi türlerinin kullanım yerlerini -örneğin görü bilgisi, eylemlerimize rehberlik eden pratik bilgiyle, kavramsal bilgi ise uygulamada kolay iletişimin olması amacıyla vs..kullanımlara sahiptir- felsefe bakımından önemi ve yerini, akademik hayat ve daha da önemlisi dünya görüşlerimizi belirleyen mental yaşamlarımızdaki yerlerini de belirtmektedir. Bu da şu anlama gelmektedir ki, Schopenhauer’un yapmış olduğu ayrım, onun felsefesinin özgün yanını gösterdiği gibi, kendisinden sonraki filozoflar içinde felsefenin ve filozofun misyonunun ne olması gerektiği gibi (özellikle Husserl’i bu anlamda düşünürsek) bir duruma işaret etmiştir.

Dolayısıyla, bu çalışmanın başlangıcında belirttiğimiz gibi, dünyaya ve özellikle felsefeye bu iki tip bilgi türü ışığı altında bakıldığında, filozofların felsefelerinin ana hatlarının anlaşılması, en azından bu konuda bir fikir vermesi bakımından da Schopenhauer’un bu ayrımının göz önünde tutulması önemlidir.

⁴¹ a.g.e., s. 88.

KAYNAKÇA

- HEGEL, G.W.F. *Phenomenology of Spirit*, (çev. A.V. Miller), Oxford University Press: Oxford, 1977.
- HEGEL, G.W.F. *Encyclopedia of the Philosophical Sciences In Outline* (Ed. Ernst Behler), Continuum: New York, 1990.
- HUSSERL, Edmund. *Fenomenoloji Üzerine Beş Ders*, (çev. Harun Tepe), Bilim ve Sanat Yayınevi: Ankara, 1997a.
- HUSSERL, Edmund *Kesin Bilim Olarak Felsefe*, (çev. Abdullah Kaygı), Türkiye Felsefe Kurumu: Ankara, 1997b.
- KANT, Immanuel. *Critique Of Pure Reason* ,(Çev. Norman Kemp Smith), New York: St Martin's Press, 1965.
- SCHOPENHAUER, Arthur *The World as Will and Representation Vol I.* (çev. E.F.J. Payne), Dover: New York, 1969a.
- SCHOPENHAUER, Arthur *The World as Will and Representation Vol II.* (çev. E.F.J. Payne), Dover: New York, 1969b.